

Sjelesorg med ungdom. Hva snakkes det om og hva er rammene?

En online spørreundersøkelse blant sjelesørgere

Tidsskrift for praktisk teologi
Nordic Journal of Practical Theology
Årgang 39. Nr. 1/2022
[s. 22-38]

<https://doi.org/10.48626/tpt.v39i1.5478>

Lars Johan Danbolt, leder Forskningscenter for eksistensiell helse, Sykehuset Innlandet HF og professor II MF vitenskapelig høyskole
Elisa Stokka, universitetslektor i sjelesorg, MF vitenskapelig høyskole
Astrid Sandsmark, universitetslektor i praktisk teologi, MF vitenskapelig høyskole

Gry Stålsett, førsteamanuensis i religionspsykologi, MF vitenskapelig høyskole

lars.danbolt@sykehuset-innlandet.no

Abstract

Title: Pastoral care conversations with youth. Frames and topics.

This article explores the frames and topics of youth pastoral care based on an online survey with 314 priests, deacons, catechists and other pastoral care providers in the Church of Norway. The pastoral care conversations were most often spontaneously established in arenas for youth activities, but some appointments were also done in advance. In the survey, 50 different themes with set answer alternatives from never to very often were listed. Factor analyses generated five clusters of themes related to *relationships and identity, faith and meaning, trauma and shame, sex and drugs, and personal and social difficulties*. The study describes how youth pastoral care conversations cover a broad specter, which mirrors specific challenges among adolescents, indicating that this part of youth ministry might be of great importance. However, more knowledge is needed about the articulation and processing of these themes in the dialogues between the young person and the pastoral care provider, and about the adolescents' own experiences and assessments of these conversations.

Nøkkelord: ungdomssjelesorg, spontansjelesorg, ungdomsarbeid, familierelasjoner, identitet, tro, mening, traumer, skam, prosesskompetanse.

Innledning

Selv om sjelesorg er en praksis som er like gammel som kirken selv (Grevbo, 2006), er det generelt lite forsket på hva slags temaer som tas opp i sjelesorgsamtalene, og det savnes systematisert kunnskap om hva som er rammene for samtalene med tanke på tid, sted, kontakt og kontekst. Ikke minst når det kommer til sjelesorg for ungdom,

er den empiriske kunnskapen mangelfull. I denne artikkelen er derfor hensikten å identifisere nærmere hvilke temaer prester, diakoner, ungdomsarbeidere, kateketer, trosopplærere eller andre kirkelige medarbeidere (sjelesørgere) snakker med ungdom om, og hva som kjennetegner slike samtaler.

Denne studien er del av det større forskningsprosjektet SOFA, Sjelesorg og fellesskapsbyggende arbeid for ungdom. I en introduksjonsartikkel i dette temanummeret (Stålsett et al., 2022) beskriver vi mer av dette prosjektet og hva vi forstår med sjelesorg, og vi gir en oversikt over aktuell forskning på feltet og noen betraktninger om hva som kjennetegner det å være ungdom, her avgrenset til tenårene.

Sjelesorg som kirkelig praksis

I to nordiske spørreundersøkelser ble hvilke temaer det snakkes om i sjelesorg og rammene for slike samtaler mer *generelt* utforsket (DeMarinis, 2003; Grung, Danbolt & Stifoss-Hanssen, 2016). I disse studiene var psykososiale temaer som sorg, familieproblemer, konflikter og ensomhet framtrедende. I tillegg til sykdomsrelaterte temaer, ble etiske, eksistensielle og åndelige temaer adressert, så som gudsbilder, bønn, døden, meningsløshet, skyld, skam, tvil og tilgivelse (Grung et al., 2016).

Sjelesorglitteraturen, ikke minst den skandinaviske, er i stor grad teoretisk og relativt normativ med tanke på hva som er «god» sjelesorg. Forståelsen ligger på hva sjelesorg *er* ut fra en teologisk forståelse, og på hvilken betydning den er antatt å kunne ha for den som søker sjelesorg (Grevbo, 2006; Okkenhaug, 2002). I SOFA-prosjektet har interessefeltet vært de involvertes praksiser, erfaringer og refleksjoner omkring disse. Dette forstår vi i tråd med de empiriske vendingene som har preget praktisk teologi de siste tretti årene (Kaufman & Danbolt, 2020) der det tilstrebes en fruktbar dynamikk mellom empirisk forskning og faglig forståelse. Det vil si at vi bruker relevante kvalitative og kvantitative forskningsmetoder for å få fram best mulige beskrivelser av praksisfeltet, hva som skjer, hvordan det erfares, og hvordan de involverte selv forstår erfaringene. Dette innebærer at faglige forståelser av feltet både kommer fra aktørene i feltet selv og fra akademia og de større forskningsfellesskapene som dette prosjektet relaterer til, så som sjelesorg og praktisk teologi, ungdomsforskning og religionspsykologi. Når det gjelder sjelesorgforståelsen som vi har lagt til grunn i dette prosjektet, viser vi til den innledende artikkelen (Stålsett et al., 2022) der vi definerer sjelesorg som *en hjelpende samtale i en kirkelig kontekst om det som den sjelesorgsøkende opplever som viktig i livet sitt i den situasjonen hun eller han befinner seg*.

Problemstilling

Hensikten med denne studien er å utforske hva som kjennetegner rammer og innhold i sjelesorg med ungdom sett fra sjelesørgernes perspektiv.

Følgende forskningsspørsmål er stilt:

- Hvordan etableres kontakt mellom ungdom og sjelesørgere om å snakke sammen?
- Hvor foregår samtalerne?
- Hvor lenge varer samtalerne?
- Hvilke temaer tas opp i samtalerne?

Sjelesorg med ungdom. Hva snakkes det om og hva er rammene?

- Samarbeider ungdomssjelesørgere med andre instanser i lokalsamfunnet som skole, helsetjeneste, politi eller andre?
- Er det noen sammenhenger mellom sjelesorgens rammer og innhold, og sjelesørgerens yrke eller kjønn?
- Hva er sjelesørgernes egen opplevelse av å ha sjelesorg med ungdom?

Metode

Data til denne studien er hentet fra en nettbasert datainnsamling vi foretok i mai-juni 2019 (Questback). Vi sendte ut en forespørsel til kirkekontorer i Norge om å spre undersøkelsen til medarbeidere som hadde sjelesorgsamtaler med ungdom som del av sin tjeneste. Også frivillige medarbeidere i ungdomsrettede tiltak ble inkludert. Slik «snowball-sampling» egner seg godt for eksplorerende studier der man søker ny kunnskap i et fra før av lite utforsket felt, men begrensingen er at man ikke vet hvor mange som fikk invitasjonen, og derfor heller ikke svarprosent (Etikan, Alkassim, & Abubakar, 2016). Snowball-metoden kan gi skjevheter i materialet og svekke generaliserbarhet, men vi har oppnådd å få med relativt store grupper fra de ulike yrkene i kirken som er relevante i denne studien. Besvarelsene er konsistente og gir høy grad av intern validitet og reliabilitet, og vi finner derfor utvalget som velegnet til en eksplorerende studie av denne typen. Studien er godkjent av NSD – Norsk senter for forskningsdata.

Undersøkelsen hadde flere spørsmål relatert til sjelesorgforståelse og erfaringer med sjelesorg med ungdom, og flere delstudier er publisert i dette temanummeret. I denne artikkelen tar vi inn spørsmål som gjelder de temaene som er beskrevet i forskningsspørsmålene ovenfor. De var formulert slik i spørreskjemaet, og til hvert spørsmål var det gitt flere svaralternativer (se tabell 1, 2 og 3):

- Hvordan etableres kontakt om sjelesorgsamtaler?
- Er samtalene spontane eller avtalt på forhånd?
- Hvor foregår vanligvis sjelesorgsamtalene?
- Hvor mange samtaler har du vanligvis med samme ungdom?
- Hvor lenge varer vanligvis en sjelesorgsamtale?
- Opplever du at sjelesorgsamtaler med ungdom bidrar til at de finner seg til rette i ungdomsmiljøer i kirken?
- Hvilke andre aktører i lokalmiljøet samarbeider du med i tilknytning til ditt arbeid med ungdommer?
- Liker du å være sjelesørger for ungdom?
- Hender det at du blir gående og tenke mye på mennesker eller temaer fra sjelesorgsamtaler også når du har fri?
- Hvem har du som støttespillere som sjelesørger?

Videre stilte vi spørsmålet: *Hva slags temaer snakker dere om i samtalene?* Vi listet opp i alt 50 aktuelle temaer. I utgangspunktet var disse hentet fra en undersøkelse av sjelesorg blant prester og diakoner i Norge (Grung et al., 2016), men noen temaer ble lagt til etter innspill fra en gruppe aktive sjelesørgere og ledere i kirkelige ungdomsmiljøer som var med på en rundebordskonferanse i forkant av studien. Temaene er gjengitt i tabell 3.

For alle spørsmålene var det satte svaralternativer: «(nesten) aldri», «av og til», «ganske ofte» og «veldig ofte» som ble kodet 0-3 i statistikkprogrammet SPSS-26. I analysene av disse har vi for en del av spørsmålene dikotomisert svarene (delt dem i to) og slått sammen «ganske ofte» og «veldig ofte» til «ofte» for å få fram en enklere beskrivelse av utfyllingene. Men vi har også gjort gjennomsnittsberegninger og benyttet krystabeller. I tillegg har vi analysert de 50 samtaletemaene med eksplorerende faktoranalyser, en statistisk analysemodell som baserer seg på samvariasjoner mellom variabler. Metoden egner seg til å forenkle bildet av et komplekst materiale og få fram mulige meningsfulle mønstre og grupper av variabler som henger sammen (se tabell 3).

Deltakerne

I alt deltok 314 kirkelige medarbeidere, av disse var 32 % prester, 26 % menighetspedagoger eller trosopplæringsmedarbeidere (heretter kalt menighetspedagoger), 16 % kateketer, 16 % diakoner og diakonimedarbeidere (heretter kalt diakoner), og 6 % barne- og ungdomsarbeidere (heretter kalt ungdomsarbeidere). De resterende (4 %) var ansatte i andre kirkelige stillinger eller var frivillige medarbeidere.

Det er dobbelt så mange kvinner (66 %) som menn (34 %) i undersøkelsen, og kvinnene var i flertall innen alle yrkesgruppene med unntak av blant prestene der 61% var menn. Blant kvinnene var en tredel (33 %) menighetspedagoger, mens resten var jevnt fordelt som kateketer (18 %), diakoner (18 %) og prester (19 %). Blant mennene var over halvparten (57 %) prester. Den andre halvparten var jevnt fordelt som kateketer (12 %), menighetspedagoger (12 %) og diakoner (10 %). En tredel av hele materialet (33 %) var kvinnelige menighetspedagoger eller kateketer, en femdel av hele materialet (20 %) var mannlige prester. Fordelingen når det gjelder kjønn og yrke kan dermed ha en betydning i denne studien der det altså er flertall av menn blant prestene og flertall av kvinner i de andre yrkene.

Gjennomsnittsalder var 43 år, 41 for kvinner og 45 for menn, den yngste var 17 år og den eldste 75 år. Gjennomsnittsalder var relativt jevn mellom prester (47 år), kateketer (45 år), menighetspedagoger (42 år) og diakoner (42 år), men betydelig lavere for ungdomsarbeiderne (28 år) og frivillige medarbeidere (26 år).

Resultater

Rammer for sjelesorg med ungdom

Samtalene med ungdom ble som oftest til spontant, men det forekom også at de ble avtalt på forhånd, oftest blant diakonene (35% «ganske» eller «veldig ofte¹), mens kateketene og ungdomsarbeiderne var den yrkesgruppa som i størst grad opplevde at samtalene kom i stand spontant. Det vanligste var at det ble gjort avtaler om å snakke sammen på kirkelige møtesteder for ungdom, så som Ten Sing, klubb, leir eller i forbindelse med konfirmantarbeid. Men noen samtaler ble avtalt på sosiale medier eller telefon. Samtalene foregikk også i overveiende grad på slike steder (leir,

1 Hvis ikke noe annet er spesifisert, er svarene dikotomisert slik at når vi skriver «ofte» så inkluderer det både «ganske ofte» og «veldig ofte», jf metodeavsnittet.

Sjelesorg med ungdom. Hva snakkes det om og hva er rammene?

ungdomsklubber, Ten Sing osv.), ofte i kirken. Noen hadde også samtaler på kontoret og på sosiale medier og andre steder (se tabell 1).

Sjelesørgerne hadde som oftest 1 eller 2-3 samtaler med samme person, men det forekom også at det var flere samtaler, noe som var vanligere blant diakoner og ungdomsarbeidere enn blant prester og kateketer.

De fleste samtaler varte inntil en halvtime, men ganske ofte også inntil en time, sjelden lenger, men det forekom. Nærmere fire av ti opplevde ofte at sjelesorgsamtaler bidro til at ungdom fant seg bedre til rette i de kirkelige ungdomsmiljøene. (For mer detaljert oversikt se tabell 1.)

Ungdomssjelesørgerne hadde også i noen grad samarbeid med andre aktører i

Tabell 1: Rammer for sjelesorgsamtaler med ungdom

Spørsmål	Alternativer (N=314)	Ofte %
Hvordan etableres kontakt om sjelesorgsamtaler?		
	Gjør avtaler på fellesarenaer som Ten Sing, klubb, KRIK, konfirmantarbeid o.l.	50
	Via sosiale medier	23
	Ungdom ringer / tar kontakt og avtaler	14
	Foreldre / foresatte ringer / tar kontakt	5
	Avtaler oppfølging etter casualhandlinger	5
Er samtaler spontane eller avtalt på forhånd?		
	Spontane	70
	Avtalt på forhånd	20
Hvor foregår vanligvis sjelesorgsamtalerne?		
	På leir / festival / helgetur	52
	I samme lokaler som Ten Sing, klubb, KRIK, konfirmantarbeid o.l.	49
	I kirken	26
	På kontoret	23
	Via sosiale medier	18
	På en kafé eller lignende	9
	Andre steder	7
	På telefon	6
	Hjemme hos samtalepartneren	2
Hvor mange samtaler har du vanligvis med samme ungdom?		
	1 samtale	47
	2-3 samtaler	40
	4-6 samtaler	23
	7 eller flere samtaler	15
Hvor lenge varer vanligvis en sjelesorgsamtale?		
	Kortere enn 30 minutter	59
	30-60 minutter	33
	60-90 minutter	10
	mer enn 90 minutter	2
Opplever du at sjelesorgsamtaler med ungdom bidrar til at de finner seg til rette i ungdomsmiljøer i kirken som klubb, Ten Sing, KRIK, konfirmantarbeidet osv.?		
	Ofte	38

Tabellen viser dikotomiserte besvarelser for «ganske ofte» og «veldig ofte».

Sjelesorg med ungdom. Hva snakkes det om og hva er rammene?

lokalsamfunnet i tilknytning til arbeidet med ungdom. En av fire hadde eksempelvis samarbeidet ofte med skolen. Dette var enda vanligere blant diakonene (45%). Ellers er det et stort spekter av lokale instanser som sjelesørgere samarbeidet med, men for de flestes vedkommende skjedde det ikke så ofte (se tabell 2).

Tabell 2: Lokale instanser som ungdomssjelesørgere samarbeider med

Spørsmål	Alternativer (N=314)	Ofte %
Hvilke andre aktører i lokalmiljøet samarbeider du med i tilknytning til ditt arbeid med ungdommer?		
	Ingen	32
	Skole	25
	Helsesykepleier	15
	Andre	15
	Fritidsklubb	13
	Barne- og ungdomspsykiatri	9
	Politi	7
	Barnevern	5
	Kjøpesenter, butikk	2

Hvilke temaer snakket sjelesørgerne oftest om med ungdom?

Det desidert vanligste temaet i sjelesorg med ungdom var familierelasjoner. Det var bare 7% av sjelesørgerne i denne studien som aldri snakket om det, og de fleste gjorde det ofte. De resterende temaene blant de 15 på topp var selvbilde/selvtillit, angst/depresjon, konflikter, prestasjonspress, identitet, ensomhet, vennskap, tro/tvil, forventninger, valg, sorg, å være utenfor, utdanning og fremtidshåp.

Deretter fulgte 22 temaer som var typiske «av-og-til»-temaer i sjelesorg med ungdom: mobbing, mening i livet, sosiale medier, kjæreste, Gud, følelse av tomhet, kropp, forelskelse, tilgivelse, personlig utvikling, troshistorie, rusmidler/alkohol, om å skille seg ut som kristen, festing, skam, skyld, bønn, seksuell identitet og praksis, traumer og selvmordstanker, andre religioner eller livssyn og sykdom.

Nederst på listen havnet 13 temaer som over halvparten svarte at de «(nesten) aldri» snakket om, men likevel en del «av og til» og noen få «ganske ofte»: selvskading, frykt for døden, sosial kontroll, overgrep, å leve med diagnose, synd, vold, å være fattig, sinnemestring, porno, prevensjon, funksjonshemming og helbredelse. Alle temaene er gjengitt i tabell 1 med gjennomsnittsverdier for utfyllingen (0-3), men der gruppert i temaklynger.

Er det sammenhenger mellom temaer, hvordan samtalen ble avtalt og antall samtaler?

Om vi ser etter noen mønstre for de avtalte og de spontane samtalen, er det slik at for de spontane samtalen er det familierelasjoner som peker seg ut som det hyppigste temaet, men ellers er det et stort spekter av temaer. For de avtalte samtalen var det en sterk sentrering om noen temaer som gikk igjen. Også her lå familierelasjoner på topp,

Sjelesorg med ungdom. Hva snakkes det om og hva er rammene?

men tett fulgt av følgende temaer: selvbilde, angst og prestasjonsangst, ensomhet og forventninger.

Når det gjelder antall samtaler, ser vi et lignende mønster, at i de tilfellene der man ofte hadde fire eller flere samtaler, var det de samme temaene som gikk igjen og i tillegg noen flere, så som identitet, konflikter, sosiale medier, vennskap, utenforskap, forventninger og håp, mobbing, sorg og spørsmål om tro og tvil. Diakonene og kvinnene (som var til dels sammenfallende i dette materialet) rapporterte «oftere» enn prestene på alle disse temaene.

Fem temaklynger

Kan vi se noen mønstre i hvordan de 50 temaene eventuelt henger sammen? Ved hjelp av faktoranalyser forenklet vi bildet og fikk fram hvordan temaene grupperte seg i hva vi har kalt temaklynger. I denne studien har vi lagt inn fem faktorer i analysen. Vi fant at temaene grupperte seg i klynger som vi har kalt *relasjoner og identitet, tro og mening, traumer og skam, sex og rus, og personlige og sosiale utfordringer*. Tabell 3 gir en oversikt over temaklyngene. Innenfor hver klynge er temaene sortert synkende etter gjennomsnittsverdier. Vi viser også gjennomsnittsverdier for de enkelte yrkesgruppene for å få fram mulige forskjeller mellom dem.²

Tabell 3: Temaklynger relatert til yrker

Temaer	Totalt N=314	Prest N=101	Men-ped N=80	Kateket N=50	Diakon N=49	B-U-arb N=20
1. Relasjoner og identitet						
Familierelasjoner	1,75	1,57	1,60	2,00	2,14	1,95
Selvbilde, selvtillit	1,58	1,26	1,49	1,74	2,10	2,05
Angst, depresjon eller lignende	1,55	1,39	1,40	1,88	1,90	1,55
Konflikter	1,54	1,32	1,60	1,58	2,00	1,45
Prestasjonspress	1,50	1,23	1,49	1,64	1,88	1,75
Identitet	1,46	1,21	1,45	1,48	1,86	2,00
Ensomhet	1,44	1,22	1,43	1,48	1,98	1,45
Vennskap – uro for andre	1,35	1,10	1,35	1,50	1,78	1,45
Forventninger	1,29	0,95	1,35	1,36	1,82	1,50
Valg	1,29	1,03	1,28	1,32	1,82	1,55
Sorg	1,25	1,23	0,98	1,18	1,73	1,65
Å være utenfor	1,23	0,97	1,24	1,32	1,69	1,45
Utdanning	1,21	0,95	1,20	1,22	1,65	1,50
Fremtidshåp	1,20	0,97	1,20	1,34	1,67	1,05

2 For alle temaklyngene er det sterk intern konsistens, noe som vises med *Cronbach's alpha* som er et samlet korrelasjonsmål for alle temaene i hver klynge og vises med verdier fra 0-1. Det vil si at 0,95 (skrives vanligvis bare ,95) betyr svært høy intern sammenheng mellom temaene i den første klyngen. Også for klynge 2-4 er den interne konsistensen høy, mens den er noe lavere for den siste klyngen (,75), men fortsatt betydelig sterk. Når det er høy intern konsistens, betyr det at temaene i klyngen i stor grad handler om saker som er sterkt forbundet med hverandre og derfor kan samles under felles overskrifter.

Sjelesorg med ungdom. Hva snakkes det om og hva er rammene?

Mobbing	1,16	0,99	1,12	1,34	1,51	1,10
Sosiale medier	1,04	0,63	1,17	1,14	1,61	1,15
Kjæreste	0,98	0,75	0,99	1,00	1,33	1,45
Kropp	0,90	0,63	0,96	0,98	1,22	1,10
Forelskelse	0,90	0,70	0,90	0,78	1,27	1,50
2. Tro og mening						
Tro/tvil	1,33	1,28	1,38	1,30	1,43	1,45
Mening i livet	1,10	0,98	1,17	1,14	1,47	0,75
Gud, Jesus, Den hellige ånd	0,93	0,81	0,98	0,96	0,88	1,35
Tilgivelse	0,83	0,75	0,84	0,78	1,06	0,90
Personlig/åndelig utvikling	0,83	0,71	0,80	0,94	1,00	1,05
Sette ord på egen troshistorie	0,82	0,79	0,88	0,86	0,80	0,90
Skille seg ut som kristen	0,80	0,61	0,85	0,78	0,92	1,20
Bønn, meditasjon	0,73	0,65	0,86	0,64	0,71	0,85
Andre religioner eller livssyn	0,68	0,58	0,76	0,46	0,96	0,75
Synd	0,47	0,49	0,44	0,46	0,49	0,55
Helbredelse	0,26	0,28	0,27	0,18	0,27	0,45
3. Traumer og skam						
Følelse av tomhet	0,92	0,80	0,80	1,06	1,24	1,05
Skam	0,77	0,70	0,61	0,56	1,37	1,05
Skyld	0,74	0,69	0,61	0,60	1,24	0,95
Traumer	0,71	0,67	0,69	0,54	1,14	0,70
Selv mordstanker	0,70	0,66	0,56	0,62	1,04	1,05
Selvskading	0,63	0,46	0,58	0,78	0,92	0,95
Overgrep	0,52	0,56	0,46	0,48	0,71	0,45
Vold	0,45	0,40	0,43	0,28	0,73	0,60
4. Sex og rus						
Rusmidler/alkohol	0,82	0,50	0,88	0,78	1,33	1,05
Festing	0,78	0,53	0,80	0,72	1,16	1,20
Seksuell identitet og praksis	0,73	0,57	0,71	0,78	1,00	0,75
Sinnemestring	0,37	0,28	0,39	0,30	0,67	0,35
Porno	0,32	0,21	0,36	0,36	0,55	0,10
Prevensjon	0,30	0,13	0,35	0,30	0,57	0,20
5. Personlige og sosiale utfordringer						
Sykdom	0,67	0,63	0,65	0,78	0,88	0,40
Frykt for døden	0,58	0,61	0,50	0,68	0,71	0,30
Sosialkontroll	0,53	0,42	0,56	0,50	0,84	0,50
Leve med diagnose	0,48	0,32	0,50	0,54	0,80	0,45
Å være fattig	0,38	0,25	0,38	0,28	0,76	0,50
Funksjonshemming	0,29	0,24	0,23	0,40	0,41	0,30

De fem temaklyngene er laget ved hjelp av faktoranalyser. Det er sterk intern konsistens i hver av gruppene. (Cronbach's alfa for henholdsvis gruppe 1-5 er ,951; ,874; ,901; ,843; og ,753).

Sjelesorg med ungdom. Hva snakkes det om og hva er rammene?

Relasjoner og identitet

De aller fleste sjelesørgerne i denne studien snakket «ofte» («ganske» eller «veldig») om temaer som gjaldt denne temaklyngen når de hadde sjelesorgsamtaler med ungdom. Blant de i alt 19 temaene i denne klyngen er noen «15-på-topp-temaer» så som familierelasjoner, selvbilde, angst/depresjon, konflikter, prestasjonspress, identitet, ensomhet, vennskap, forventninger, valg, sorg og å være utenfor. Men også temaer som er mer typiske «av og til»-temaer i samtaler, så som kropp, forelskelse og kjæreste hører med i denne gruppen, der den røde tematiske tråden er relasjoner til andre og identitet. Familierelasjoner var på topp som samtaletema for alle yrkesgruppene, med unntak av ungdomsarbeiderne som snakket enda oftere om selvbilde og identitet.

Tro og mening

Det er stort sprik i denne gruppen med tanke på hvor ofte de enkelte temaene ble snakket om. Tro/tvil er blant 15-på-topp som et tema 47% snakket om «av og til» og hele 40% «ofte» («ganske» og «veldig»). Helbredelse er det temaet som det i minst grad ble snakket om i hele materialet, nesten ingen gjorde det «ofte», men 21% svarte at de gjorde det «av og til» og 76% «(nesten) aldri». Selv om det er stor forskjell når det gjelder hvor ofte de enkelte temaene kommer opp, så er det også her sterk intern sammenheng mellom alle temaene. Det innebærer at de i betydelig grad følger hverandre og kan gripe inn i hverandre, slik at når det snakkes om tro og tvil eller mening i livet, kan dette berøre spørsmål om helbredelse, synd, bønn, troshistorie, tilgivelse eller åndelig utvikling. Hver for seg dekker ikke disse enkelttemaene store flater i sjelesorgsamtalene, men som temaklynge henger de sterkt sammen og tar en betydelig andel av samtaleplassen.

Traumer og skam

«Følelse av tomhet» er det temaet som oftest forekommer i denne temaklyngen. Det er et typisk «av og til»-tema (43%), men 21% snakket også om dette «ofte» («ganske» eller «veldig»). Følelse av tomhet er i denne studien forbundet med traumer, selvmordstanker, selvskadning, overgrep og vold – og med skyld og skam. Overgrep og vold er temaer som litt over halvparten «(nesten) aldri» snakket om, men likevel var det et betydelig mindretall som hadde snakket om dette i sjelesorgsamtaler med ungdom «av og til» eller oftere. Diakonene snakket oftere enn de andre yrkesgruppene om temaer i denne temaklyngen, ikke minst om skam, skyld og tomhetsfølelse.

Sex og rus

Temaene i denne klyngen har til felles at de handler om utprøvende atferd når det gjelder rusmidler, festing og seksualitet. Det er kun noen få av sjelesørgerne som snakket om disse tre temaene «veldig ofte», men langt over halvparten gjorde det «av og til» eller oftere. Det var flest blant diakonene og ungdomsarbeiderne som snakket med ungdom om rus og festing. Porno og prevensjon var det kun en av fire som snakker om «av og til», mest vanlig blant diakonene og minst blant prestene og ungdomsarbeiderne. Temaet «sinnemestring» kom med i denne klyngen, også det som et relativt sjeldent

Sjelesorg med ungdom. Hva snakkes det om og hva er rammene?

tema. Felles for alle disse temaene er at det kan dreie seg om å teste grenser i relasjonelle settinger og utforske egen evne til selvkontroll.

Personlige og sosiale utfordringer

En rød tråd i denne temaklyngen er hva vi kan kalle utsatthet, at man har en spesiell utfordring som gjør livet krevende, slik som sykdom, å ha en diagnose og funksjonshemming, men også det å være fattig. Dette kan være personlige utfordringer som også inkluderer frykt for døden, og det kan innebære at man er mer sosialt utsatt og at sosial kontroll derfor hører med til bildet. De færreste i denne studien snakket om disse temaene «ofte», men relativt mange gjorde det «av og til». Gjennomgående var det også her diakonene som oftest snakket om temaer fra denne klyngen.

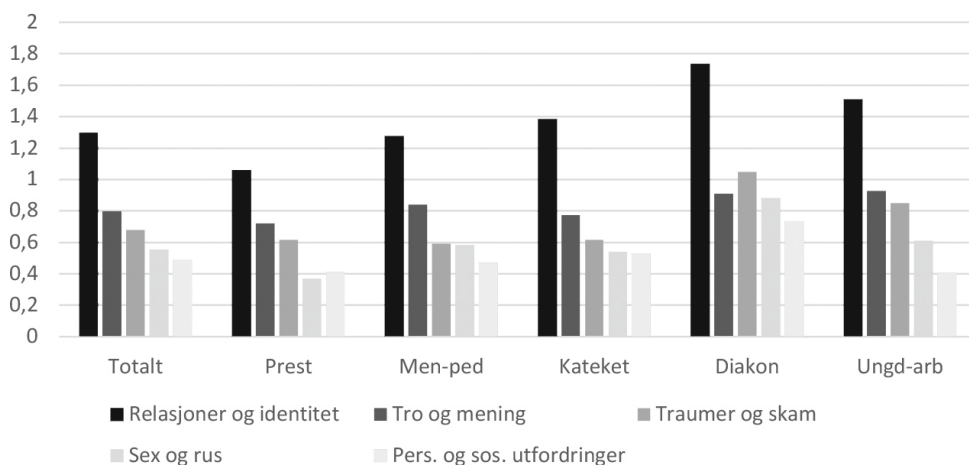
Er det noen sammenhenger mellom samtaletemaer og sjelesørgerens yrke?

Alle yrkesgruppene snakker mest om temaer i klyngen *relasjoner og identitet*. Og som vist i figur 1, er det nær sagt den samme fordelingen mellom temaklynger som preger alle yrkene med *tro og mening* som nest oftest og deretter *traumer og skam*, *sex og rus* og til sist *personlige og sosiale utfordringer*. Tendensen er tydelig, og det styrker påliteligheten i dette materialet.

Figur 1 viser også at diakoner jevnt over ligger på et litt høyere nivå enn de andre yrkesgruppene, og det er prestene som har rapportert lavest. Dette kan det være flere forklaringer på. Den mest nærliggende er at for diakoner utgjør sjelesorg med ungdom en større del av den totale arbeidssituasjonen enn hva tilfellet er for prester, men også for kateketer og pedagoger der undervisning trolig tar mer av tida enn sjelesorgsamtaler.

I denne sammenhengen er ikke det viktigste å finne ut om en kateket eller diakon snakker mer eller mindre med ungdom enn en prest, men hva som er de viktigste temaene i sjelesørgeriske samtaler med ungdom når slike samtaler finner sted.

Figur 1: Yrkesgrupper og hvor ofte temaene forekom i samtalen (N=314)

Sjelesorg med ungdom. Hva snakkes det om og hva er rammene?

I figur 1 vises gjennomsnittsbesvarelser i hver av temaklyngene for hele materialet (totalt) og for hver av yrkesgruppene. Om vi gjør «totalt» til standarden som vi sammenligner de ulike yrkesgruppene med, så ser vi at alle stort sett følger den samme fordelingen mellom temaklynger, men med noen mindre unntak: Forholdsvis snakket diakonene sjeldnere om *tro og mening* og oftere om *traumer og skam* og *sex og rus*, mens prestene snakket sjeldnere om *sex og rus*, og litt oftere om *tro og mening* og *traumer og skam*.

Opplevelsen av å være sjelesørger

De fleste (81 %) svarte at de som oftest liker å være sjelesørger for ungdom, og kun 3% at dette ofte opplevdes som et ork. 72 % anså også sjelesorg som en viktig del av sin tjeneste. Samtidig bekreftet en av tre (34 %) at de ofte kunne bli gående og tenke mye på mennesker eller temaer fra sjelesorgsamtaler også når de hadde fri. Alle (99 %) vurderte at personlige egenskaper og egnethet ofte var viktig i møte med ungdom i sjelesorg, og et stort flertall (88 %) mente at relevant utdanning også var viktig. To av tre (66 %) opplevde ofte at det å være en del av et kollegium var viktig for en ungdomssjelesørger. Det er ingen entydige forskjeller mellom yrkesgruppene med tanke på verdsetting og engasjement for sjelesorgarbeidet.

Diskusjon

Sjelesørgerne snakket med ungdom om et bredt spekter av temaer, noe som underbygger den forståelsen av sjelesorg som vi legger til grunn i denne studien, at sjelesorg er hjelpende samtaler i en kirkelig kontekst om det som er viktig for mennesker i den livssituasjonen de befinner seg. Det gjelder religiøs tro og tilhørighet, noe som man gjerne kan forvente at er et viktig tema i kirkelig sammenheng, men vel så mye handler det om spesifikke ungdomsrelaterte temaer i et stort spekter forbundet med familierelasjoner, konflikter, identitetsutvikling, kjærlighet og forelskelse eller skam og selvskadning.

Snakker sjelesørgere om andre ting med ungdom enn med voksne?

Som nevnt, er en stor del av temaene i denne studien hentet fra en lignende sjelesorgstudie som gjaldt sjelesorgsamtaler mer generelt (Grung et al., 2016). Når vi sammenligner de to studiene, er det betydelig sammenfall. Temaer som går igjen ofte begge steder er familierelasjoner, konflikter, angst og depresjon, ensomhet, og etiske spørsmål og dilemmaer. En stor forskjell mellom disse to studiene var likevel at i den generelle var sorg et langt hyppigere tema (81 % «ofte») enn i den ungdomsrettede (34 % «ofte»). Også et tema som frykt for døden var mer enn dobbelt så vanlig i den generelle studien.

Det er ikke overraskende at temaer som gjelder sorg og død er vanligst i den generelle studien siden en stor andel av sjelesorgsamtaler i befolkningen som helhet knytter seg til presters og diakoners arbeid med etterlatte (Grung et al., 2016). Her må det også sies at i den generelle studien var det kun med prester og diakoner, og ikke kateketer, trosopplærere, menighetspedagoger og frivillige. Men som vi har sett, var det ikke entydige forskjeller mellom yrkesgruppene. Temaer som var mer typiske for ungdomsstudien var eksempelvis selvbilde og selvtillit, prestasjonspress, vennskap og

forventninger. For begge studiers del kom også temaer relatert til tro og mening relativt høyt, men ikke blant de hyppigste. Flere av temaene i ungdomsstudien var ikke med i den generelle studien, og det er derfor ikke mulig å sammenligne helt.

Det vi likevel kan trekke ut av dette er at sjelesørgere for det første snakker om et stort mangfold av temaer, for det andre at de har noen kjernetemaer som synes å henge særlig fast ved rolle og kompetanse, så som sorg og død, relasjoner og konflikter, mentale påkjenninger/lidelser, forhold relatert til tro og mening, samt etiske utfordringer og valg, og for det tredje at de er «tunet» inn på tematikk som er spesifikk for aktuelle samtalepartnere, som i dette tilfellet ungdom.

Sjelesørgere har en dobbel kompetanse

Som vist ser det ut til at sjelesørgere snakker med ungdom om det meste. Og det er grunn til å spørre hvilken type kunnskapsgrunnlag som bør ligge til grunn for å håndtere temaene i praksis. Har kirkelige yrkesutøvere faglige kvalifikasjoner? Hva ligger i grunnutdanning og i erfaringer? Og er det behov for faglige kvalifikasjoner når det gjelder temaer som traumer, vold, overgrep, skam, sex og rus for å kunne være en god sjelesørgere for ungdom?

Det kan være fruktbart å tenke at sjelesørgere har en dobbel kompetanse som vi kan kalle *sakskompetanse* og *prosesskompetanse*. Det første handler om at sjelesørgere har noen spesialtemaer som de i kraft av utdanning og erfaring forventes å kunne mye om, så som tro, sorg og etikk. Det andre dreier seg om at sjelesørgere skal ha trening i å samtale på den andres premisser også om temaer som de selv ikke nødvendigvis har inngående kunnskaper om. Men det forutsetter evne til mentalisering. Det dreier seg om å forstå seg selv og andre, sette seg inn i den andres situasjon på hans eller hennes premisser og se sin egen rolle utenfra, noe som er en helt sentral kompetanse i reguleringen av følelser. Hemmet mentalisering kan bidra til redusert følelsesregulering og manglende evne til å forstå de dynamiske prosessene som utspiller seg i rommet mellom sjelesørgere og konfident (Skårderud & Sommerfeldt, 2008).

Dette er en prosesskompetanse som ikke nødvendigvis er det samme som personlig egnethet, noe vi så at nær sagt alle i denne studien anså som vesentlig for å være sjelesørgere for ungdom. Mentalisering handler like mye om lært kompetanse og trening i å være samtalepartner i ulike situasjoner. Det vil si at både sakskompetanse og prosesskompetanse er basert på kunnskap fra utdanninger og erfaring fra praksisfelt. Vi trenger mer kunnskap om hvordan disse to typene kompetanse spiller sammen – ikke minst med tanke på når og hvordan samtaler bør avsluttes dersom sjelesørgere ikke føler seg kompetent eller er bekymret for sjelesørgerskers liv og helse, eller av andre grunner tenker at tematikken i samtalen krever mer enn god prosesskompetanse.

For alle temaklyngenes del er det opplagt at sjelesørgernes prosesskompetanse vil være av stor betydning. Det handler om å være emosjonelt lydhør og til stede hos den andre, være interessert og utforskende, bidra til å åpne for temaer og fortellinger, men også lukke dem på gode måter.

For den første klyngen, *relasjoner og identitet*, er det grunn til å forutsette at temaer forbundet med relasjoner, sorg, håp, samt etiske utfordringer og ulike dilemmaer

Sjelesorg med ungdom. Hva snakkes det om og hva er rammene?

og valg er noe mange sjelesørgere har god sakskompetanse på (Okkenhaug, 2002). Temaklyngen om *tro og mening* rommer temaer som alle hører til i sjelesørgeres primære grunnutdanning, der de har høy sakskompetanse. Det er også grunn til å anta at samtaler med en voksen om tro, mening, tvil, religiøse erfaringer og dogmatiske spørsmål kan være av stor betydning for ungdom som er i en tidlig fase med å utforme egen religiøs tro og tilhørighet (Streib, 2004; Teistedal, 2019). Når det gjelder klyngen *traumer og skam*, er det mange sjelesørgere som har stor sakskompetanse på skam og skyld, og ikke minst den eksistensielle følelsen av tomhet i livet, men kanskje ikke tilsvarende på selvskading, vold og overgrep (Sævareid, 2015).

For klyngen *sex og rus* rapporterte diakonene at de snakket langt oftere om disse temaene enn hva tilfellet var for de andre yrkesgruppene, noe som også kan indikere at diakonene kan mer om dette. Mange diakoner har helsefaglig bakgrunn og kan derfor også ha utfyllende sakskompetanse sammenlignet med yrker med teologi eller pedagogikk som primære fag. Kanskje er det overraskende at eksempelvis et tema som porno blir lite snakket om siden undersøkelser viser at bruken av nettporno er økende blant ungdom, og at halvparten av unge mellom 13 og 18 hadde sett porno på nettet i 2020 (Medietilsynet, 2020). Kan det tenkes at porno er et eksempel på et tema som kirken signaliserer såpass negative holdninger til at ungdom helst ikke vil snakke om det? Eller kan man tenke at ungdom som ser porno ikke opplever det som noe problematisk som de trenger å snakke med en voksen om? Og om de skulle ha behov for å snakke om det, kan det være at de tenker at andre enn en sjelesørger fra kirken egner seg best? Her er det lite kunnskap som vi kan tolke disse funnene i relasjon til.

For den siste temaklyngen, *personlige og sosiale utfordringer*, er ikke minst et tema som frykt for døden noe som kan knytte an til sjelesørgerens sakskompetanse. Men det berøres langt mindre i ungdomssjelesorg enn i mer generell sjelesorg. Det kan forstås i sammenheng med at mye av den generelle sjelesorgen er relatert til erfaringer med død og sorg (Grung et al., 2016). Temaer som funksjonshemming og fattigdom kommer også fram i sjelesorg med ungdom, særlig blant diakoner og kateketer. At dette ikke er temaer som tas opp ofte i sjelesorgsamtaler med ungdom, må ses i sammenheng med forekomst i befolkningen. Eksempelvis er det et mindretall (11%) av barn og unge som vokser opp i familier som karakteriseres som fattige, og de fleste av disse (87%) har innvandrerbakgrunn (SSB, 2021). Sosio-økonomiske eller helserelaterte utfordringer er forbundet med lavere livskvalitet sammenlignet med befolkningen generelt (SSB, 2020). Ikke desto mindre er det viktig at sjelesørgere er tilgjengelige for temaer som gjelder det vi har kalt personlige og sosiale utfordringer.

Sjelesorg og psykiske utfordringer

Selv om traumer og skam ikke er blant de hyppigste temaene, er det en god del av sjelesørgerne som snakket om dette med ungdom. Vi har i det senere hatt økende oppmerksomhet mot vold og overgrep i nære relasjoner og fått kunnskap om hvordan meningsløshet, selvmordstanker og selvskading kan være forbundet med traumeerfaringer for ungdom (Nordanger & Braarud, 2017). Kristne miljøer er ikke noe unntak når det gjelder vold og overgrep (Ringheim, 2015), og sjelesørgere snakker

også med folk fra ganske mange ulike sammenhenger i lokalsamfunn og vil derfor være i kontakt med de vonde erfaringene som henger sammen med traumer (Watts, 2001).

Skam og selvskading grupperte seg i samme temaklynge i denne studien. Dette er erfaringer som ofte kan følge hverandre (Stänicke, 2019; Stålsett, 2014; Sævareid, 2015) og som kan og bør utfordre kirken. Sævareid (2015) intervjuet unge selvskadere i kristne miljøer. Hun fant at følelsesappellerende fellesskapsformer beregnet på ungdom kunne hemme det psykiske forsvaret hos selvskadere og gjøre disse ungdommene mer sensitive for vonde tanker og følelser. Her ligger det viktige utfordringer for kristent ungdomsarbeid som legger vekt på stemningsfulle ritualiseringer på leirer eller andre sammenhenger, jf artikkelen «Fellesskapsbygging...» i dette temanummeret (Sandsmark et al., 2022).

På den annen side kan også sjelesorg med ungdom som sliter psykisk være et viktig supplement til terapi. I sin intervjustudie med ungdomssjelesørgere fant Ida Marie Martin Weltzien (2019) at sjelesørgerne oppfattet at de unge satte pris på at en sjelesørger er noe annet enn en terapeut, og at sjelesorgsamtalen kunne oppleves som et fristed for ungdom og ikke et sted der de blir vurdert (Weltzien, 2019). Som vi har sett i SOFA-studien samarbeidet i mange tilfeller ungdomssjelesørgere med ulike hjelpeinstanser i lokalsamfunnet. Det er grunn til å anta at kirken gjennom sine fellesskapsarenaer og sjelesorgpraksiser overfor ungdom kan tilby trygge og gode steder der ungdom blir tatt på alvor og gitt støtte og motivasjon i perioder der de har utfordringer av ulikt slag. Andre studier av ungdomssjelesorg har pekt på betydningen av anerkjennelse, at «du blir sett for den du er» slik en ungdom uttrykte det i Ida Therese Rygge Vesteraas (2019) sin ungdomsrettede diakonistudie.

Her er det grunn til å stille spørsmål om sjelesørgerne i krevende situasjoner har tilstrekkelig sakskompetanse, og om det går en grense for hva som er faglig forsvarlig for en sjelesørger. Både foreliggende og andre studier tyder på at sjelesørgere forstår seg som nettopp det og ikke terapeuter selv om det kan være klare likhetstrekk. Det kan derfor være grunnlag for å argumentere for at mye god forebygging innen mental helse foregår – og bør foregå – utenfor helsevesenet.

Kirkelig sjelesorg finner sted på fritidsarenaer, men utføres gjennomgående av profesjonelt personell med høy utdanning og høyt etisk refleksjonsnivå, jf artikkelen «Sjelesorg i farta» i dette temanummeret (Stokka et al., 2022). Det gjør at sjelesorg for ungdom har noe uformelt ved seg og kan skje «i farta», men det er samtidig utført som en profesjonell tjeneste.

Sjelesorg som lavterskel og fordypning

Sjelesorg kan være et sted for å reflektere over sine erfaringer, fortolke dem og kanskje også forstå dem. Dette er viktig med tanke på ungdom med mentale utfordringer eller andre former for utsatthet. Men i overveiende grad synes ungdomsrettet sjelesorg å være et sted der ungdom kan snakke om helt vanlige ting som gjelder deres primære psykososiale og eksistensielle livserfaringer med familierelasjoner, opplevelse av seg selv, press på skolen, venner, opplevelse av tomhet eller andre temaer som gjelder hvem de er, hvor de hører til og hva som gir livet mening og sammenheng. Dette er alminnelige

Sjelesorg med ungdom. Hva snakkes det om og hva er rammene?

temaer som kan være påtrengende ikke minst for ungdom, men som de neppe får time hos psykolog eller andre for å snakke om.

For mange vil det være forebyggende med tanke på utvikling av psykisk uhelse å få snakke om sine hverdagsbelastninger og gjennom det finne måter å forholde seg til seg selv og sine relasjoner på. Trygge voksne sjelesørgere vil trolig kunne bidra med et viktig helsefremmende arbeid blant ungdom både på det psykiske, sosiale og eksistensielle planet. Kirken spiller en betydelig rolle i lokalsamfunn, og andre studier har vist at prester og diakoner forstår seg som tilgjengelige for hele lokalsamfunnet, ikke kun for de som er aktive i kirkelige sammenhenger (Grung et al, 2016). Kirken har en betydelig kontaktflate med ungdom ikke minst gjennom konfirmasjon og andre kasualhendelser som ungdom er involvert i. Et nærliggende eksempel er begravelser av jevnaldrende eller foreldre eller andre nærstående der diakoner, prester, kateketer, ungdomsarbeider, menighetspedagoger og andre fra kirken kan være viktige samtalepartnere og støttespillere for unge som sørger.

Denne studien har pekt på at ungdomssjelesorg er både tilgjengelig og kan være fordypende. Tilgjengelig vil si at den er til stede som et lavterskeltilbud i ungdomsmiljøer – og også ut over dette. Med fordypende tenker vi på at sjelesørgere også tilbyr oppfølgende samtaler med ungdom som har særlig behov for en å snakke med om de utfordringene en står oppi. Mye av sjelesorgpraksisene i denne studien har vært relatert til fritidssektoren og kirkelig ungdomsarbeid. Ungdomssjelesorg kan synes å ha en plass i rommet mellom på den ene siden det som skjer av samtaler i familie eller blant venner og på den andre siden samtaler som ungdom kan ha med profesjonelle tjenester i skole eller helsevesen. Sjelesorgen samarbeider begge veier, men har likevel sin egenart.

Styrker og svakheter ved studien

Det eksplorerende designet og snowball-samplingen i denne studien gjør at vi tar forbehold når det gjelder generalisering av funnene. Vi har heller ikke gjort analyser for å vise effektlinjer mellom variabler, noe som er vanskelig i en tverrsnittsstudie generelt. Materialet har et tilstrekkelig antall deltakere, og det er sterk konsistens i besvarelsene, noe som viser solid intern sammenheng i materialet. Det er derfor etter vår vurdering gode grunner for å feste lit til dataene som et øyeblikksbilde av ungdomssjelesorg i kirkelige sammenhenger i Norge. En stor styrke er at dette er et nytt og lite utforsket felt, og vi ser det derfor som et bidrag til empirisk orientert praktiskeologisk forskning i Norden.

Konklusjon

I denne studien var en stor del av ungdomssjelesorgen en type lavterskeltilbud i kirkelige ungdomsmiljøer der samtaler ofte kom i stand spontant. En del av ungdommene fikk avtalte oppfølgende samtaler. Sjelesørgere snakker med ungdom om et stort spekter av temaer forbundet med *relasjoner og identitet, tro og mening, traumer og skam, sex og rus, samt personlige og sosiale utfordringer*. Flere kirkelige yrkesgrupper har ungdomssjelesorg som del av sin praksis, og jevnt over synes det å være kun mindre forskjeller mellom

yrkene når det gjelder hvilke temaer som tas opp ofte og sjelden. Diakonene framsto som en aktiv gruppe sjlesørgere, men de har trolig også dette som en primær oppgave i arbeidet sitt. Sjlesorgtemaene avspeiler utfordringer som vi vet fra andre studier at kan være påtrengende for ungdom. Studien gir innblikk i et felt som er lite undersøkt fra før og indikerer at kirkelige sjlesorgpraksiser inkluderer temaer som det er viktig for ungdom å reflektere over. Spørsmål som reiser seg gjelder på hvilke måter sjlesorg kan være til hjelp for ungdom i den livsfasen de er i – og eventuelt hvilke begrensninger sjlesorgen har i møte med ungdom.

Vi trenger mer inngående kunnskaper om rammer, prosesser og innhold i ungdomssjlesorg, om hva som kjennetegner språkliggjøringen i praksis av vanskelige og ofte tabubelagte temaer, og om hvordan krevende temaer adresseres i samtaler med ungdom.

Litteratur

- Alvermann, D. E., Marshall, J. D., McLean, C. A., Huddleston, A. P., Joaquin, J., & Bishop, J. (2012). Adolescents' web-based literacies, identity construction, and skill development. *Literacy Research and Instruction*, 51(3), 179-195.
- Bakken, A., Sletten, M. A., & Eriksen, I. M. (2019). Generasjon prestasjon? Ungdoms opplevelse av stress og press. *Tidsskrift for Ungdomsforskning*, 18(2), 45-75.
- Binder, P. E. (2018). Hvem er jeg?: om å finne og skape identitet. Fagbokforlaget
- Danbolt, L. J. (2014). Hva er religionspsykologi. Begrepsavklaringer i en nordisk kontekst. I: Engedal, L. G., Hestad, K., Lien, L., & Stifoss-Hanssen, H. *Religionspsykologi*. Gyldendal.
- DeMarinis, V. (2003). *Pastoral care, existential health, and existential epidemiology*. Stockholm: Verbum.
- Due, O. S. (1985). *Selvplageren* (Vol. 4). Museum Tusulanum Press.
- Dykstra, R. C. (1997). *Counseling troubled youth*. Westminster John Knox Press.
- Eide, Ø. M. (2014). *Forståelse og fordyppning. Perspektiv på den sjlesorgiske samtalen*. Oslo: Luther forlag AS.
- Engedal, L. G. (1994). Guds hjerte og menneskets sjel. *Tidsskrift for sjlesorg*, 2(3) 1994, 123-147.
- Engedal, L. G. (2008). The Theological Foundation of Pastoral Care and Counseling. I Eide, Ø. M., Engedal, L. G., Kimilike, L. P., & Ndossi, E. *Restoring Life in Christ: Dialogues of Care in Christian Communities: An African Perspective*, 52-70.
- Ertikan, I., Alkassim, R., & Abubakar, S. (2016). Comparison of snowball sampling and sequential sampling technique. *Biometrics and Biostatistics International Journal*, 3(1), 55.
- Furniss, G. M. (1994). *The social context of pastoral care: Defining the life situation*. Westminster John Knox Press.
- Grebo, T. J. S. (2006). *Sjlesorgens vei: en veiviser i det sjlesorgiske landskap-historisk og aktuelt*. Luther Forlag.
- Grung, A. H., Danbolt, L. J., & Stifoss-Hanssen, H. (2016). Sjlesorg på plass: På sporet av dagens sjlesorgpraksis i Den norske kirke. *Tidsskrift for praktisk teologi*, 33(1), 28-43.
- Hilmarsen, H. V., & Arnsæth, H. C. (2017). Livet på Instagram: Ungdoms digitale forlengelser av sosiale relasjoner og vennskap. *Tidsskrift for ungdomsforskning*, 17(1), 3-23.
- Medietilsynet (2020). *Barn og medier 202. Ungdoms erfaringer med porno på nett. Delrapport 5, Mai 2020*.
- Nordanger, D. Ø. & Braarud, H. C., (2017). *Utviklingstraumer. Regulering som nøkkelbegrep i en ny traumepsykologi*. Fagbokforlaget.
- Okkenhaug, B. (2002). *Når jeg ser ditt ansikt*. Verbum forlag.
- Parrott, L. (2000). *Helping your struggling teenager: A parenting handbook on thirty-six common problems*. Zondervan.
- Ringheim, G. (2015). *Det som ikke skulle skje. Om å leve med traumene etter seksuelle krenkelsers*. Gyldendal.
- Sævareid, K. M. L. (2015). *Med kniv i Guds tempel: en empirisk studie av hvordan kristne ungdommer som selvskadet opplever det kristne fellesskapet og sin egen gudstro* (Masteroppgave).
- Sandsmark, A., Danbolt, L. J., Stokka, E. & Stålsett, G. (2022) Fellesskapsbygging som grenseaktivitet i kristent ungdomsarbeid. *Tidsskrift for praktisk teologi*, 39(1), (52-65).
- Skårderud, F., & Sommerfeldt, B. (2008). Mentalisering – et nytt teoretisk og terapeutisk begrep. *Tidsskrift for Den norske legeforening*.
- SSB (2020). Statistisk sentralbyrå: Livskvalitet i Norge 2020. https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/_attachment/433414?_ts=17554096418.
- SSB (2021). Statistisk sentralbyrå: 115.000 barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt. <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/115-000-barn-i-husholdninger-med-vedvarende-lavinntekt>.
- Stålsett, G., Sandsmark, A., & Stokka, E. & Danbolt, L. J. (2022) Sjlesorg for ungdom fra SOFA til handling. *Tidsskrift for praktisk teologi*, 39(1), 4-21.
- Stålsett, G. (2014). Psykodynamiske perspektiver på religiøs tro, Objektrelasjonsteori og selvpsykologi. I L. J. Danbolt, L.G. Engedal, H. Stifoss-Hanssen, K. Hestad & L. Lien. (red). *Religionspsykologi*. Gyldendal. 97 – 111.
- Stålsett, G., & Danbolt, L. J. (2018). Sjlesorg og ritualisering: muligheter og begrensninger i samarbeid med terapi. In *Kritisk forum for praktisk teologi*, Vol. 38, No. 151, 12-31.
- Střanicke, L. I. (2019). Hva sier ungdom selv om hvorfor de skader seg? *Tidsskrift for Den norske legeforening*.
- Střanicke, L. I., Haavind, H., & Gullestad, S. E. (2018). How do young people understand their own self-harm? A meta-synthesis of adolescents' subjective experience of self-harm. *Adolescent Research Review*, 3(2), 173-191.

Sjelesorg med ungdom. Hva snakkes det om og hva er rammene?

- Stokka, E. Stålsett, G., Sandsmark, A. & Danbolt, L. J. (2022) Sjelesorg i farta. *Tidsskrift for praktisk teologi*, 39(1), (39-51).
- Streib, H. (2004). Extending our vision of developmental growth and engaging in empirical scrutiny: Proposals for the future of faith development theory. *Religious Education*, 99(4), 427-434.
- Teistedal, T. M. (2019). *En kvalitativ studie om ungdom, tro og psykisk helse: Troen har ganske mye å si for din psykiske helse. Det er et fundament for hvordan du takler livet* (Masteroppgave).
- Vera, E., Shin, R.Q., Montgomery, G., Mildner, C., & Speight, S. (2004). Conflict Resolution Styles, Self-Efficacy, Self-Control, and Future Orientation of Urban Adolescents. *Professional school counseling*, 8, 73.
- Vesteraas, I. T. R. (2019). '... Du blir sett for den du er' - En kvalitativ studie av ungdoms opplevelse av anerkjennelse i samtaletilbudet 13-20 (Masteroppgave). VID vitenskapelig høyskole.
- Watts, J. A. (2001). Developing eyes to see and ears to hear: Ministering to self-injurers. *Journal of Ministry in Addiction & Recovery*, 7(1), 35-49.
- Weltzien, I. M. M. (2019). 'Du må være der de er: en kvalitativ undersøkelse av prester og diakoners erfaring av sjelesorgsamtaler med ungdom' (Masteroppgave). MF vitenskapelig høyskole.
- Zinnbauer, B. J., & Pargament, K. I. (2005). Religiousness and Spirituality. I R. F. Paloutzian & C. L. Park (red): *Handbook of the Psychology of Religion and Spirituality*. Guilford Publications. S. 21-42.